

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ IESAISTĪTO
VISPĀRIZGLĪTOJOŠO MĀCĪBU PRIEKŠMETU PEDAGOGU
KOMPETENCES PAAUGSTINĀŠANA

Rudīte Rinkeviča

E-kulturoloģija. Starpkultūru attiecības

Materi ls izstr d ts

ESF Darb bas programmas 2007. - 2013.gadam šCilv kresursi un nodarbin t baö
priorit tes 1.2. šIzgl t ba un prasmesö
pas kuma 1.2.1.šProfesion l s izgl t bas un visp r jo prasmju att st baö
aktivit tes 1.2.1.2. šVisp r jo zin -anu un prasmju uzlabo-anaö
apak-aktivit tes 1.2.1.1.2. šProfesion laj izgl t b iesaist to pedagogu
kompetences paaugstin -anaö

Latvijas Universitātes realizētā projekta

**„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogu
kompetences paaugstināšana”**

(Vieno-an s Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,
LU re istr cijas Nr.ESS2009/88) steno-anaī.

Rīga, 2010

E-KULTUROLOĢIJA

Kultūras procesi un starpkultūru attiecības (1)

Mēcību stunda: *Starpkultūru attiecības*

Mēcību stundas *Starpkultūru attiecības* mērķis:

Izprast starpkultūru attiecību būtību un nozīmīgumu sabiedrībā, lietot un paskaidrot starpkultūru attiecības raksturojošos jēdzienus.

Mēcību stundas *Starpkultūru attiecības* uzdevumi:

1. Raksturot starpkultūru attiecību daudzveidīgos aspektus.
2. Izskaidrot mēcību stundā apgūtos jēdzienus.
3. Izteikt un argumentēt viedokli par starpkultūru attiecību aktualitāti.

Pamatjēdzieni: *starpkultūru attiecības, diskriminācija, imigrācija, minoritāte.*

Mēcību stundas *Starpkultūru attiecības* rezultāti:

1. Apgūti starpkultūru attiecību pamatjēdzieni.
2. Izpratne par starpkultūru attiecību būtību un nozīmīgumu sabiedrībā.
3. Aizpildīta darba lapa ar uzdevumiem.

Resursi:

- Prezentācija,
- Metodiskie ieteikumi skolotājiem,
- Uzdevumu darba lapa skolotājiem.

Stundas gaita:

Ierosināšanas fāze: Skolotājs/-a noskaidro izglātojamo priekšstatu par starpkultūru attiecību jēdzienu un to veidojošajiem komponentiem. Pa-reiz jie priekšstati un zināšanas tiek papildinātas ar jaunu informāciju. Prezentācijas slaidi 2, 3, 4.

Apjēgšanas fāze: Skolotāja vadībā tiek apgūti starpkultūru attiecības raksturojošie jēdzieni, starpkultūru izglābtības, starpkultūru dialoga, starpkultūru komunikācijas aspekti. Prezentācijas slaidi 5-17. Darba

lapas aizpild –ana jaun s m c bu vielas apguves gait , nostiprinot anal tisk s dom –anas un viedok a argument –anas prasmes.

Refleksijas fāze: Jaunie g t s inform cijas apkopo–ana un nostiprin –ana, Prezent cijas slaid s ó 18, 19.

Metodiskie ieteikumi skolotājiem

Starpkultūru attiecību/ saskarsmes raksturojums

K du soci lo telpu m rogos kult ras eksist ? Pazi u loks, imene/dzimta, subkult ras, profesijas, organiz cijas, draudzes, ... glob l *plakanā* pasaule. Komunik cija starp t m ir ikdiena, bet soci l s zin tnes un v l jo vair k politikas veidot ji pret to nav biju-i p rlieku saudz gi, radot ierobeflotas defin cijas un izsl dzo–as kategorijas. Ilgsto–i soci lo zin t u p rst vji ar j dzienu *starpkultūru saskarsme* saprata komunik ciju starp cilv kiem ar dafl du etnisko pieder bu.

(Dr. paed. Liesma Ose. *Starpkultūru dialogs ikdienā un izglītbā*. Projekts šStarpkult ru dialoga veicin –anaö. Projekts stenots ar Eiropas Savien bas un Sorosa fonda ó Latvija finansi lu atbalstu ES P rejas programmas šSabiedr bas integ r cijas veicin –ana Latvij ö ietvaros.)

šJa cilv kus vien at– irtu tikai vi u dafl d s gaumes, ar to pietiktu, lai saprastu, ka tos nevar veidot p c viena mode a. At– ir g m person m ir ar at– ir gi gar g s att st bas nosac jumi, un visi cilv ki nevar vesel gi dz vot saska ar vienu mor li. Kam r netiks pie emta dz ves daudzveid ba, cilv ki nevar s ieg t l dzv rt gu laimes apjomu, k ar nevar s piln b att st t to gar go, mor lo un est tisko savas b t bas da u, kas sak ojas vi u dab ö

(Dfons Stjuarts Mills)

Starpkultūru sabiedrību veido kultūru, etnisko, reliģisko grupu utt. daudzveidība. Tās dzīvo kopā vienā teritorijā; starpkultūru komunikācijā dominē tolerantas attiecības, atšķirīgo vērtību respektēšana.

Kas ir starpkultūru izglītība?

Starpkultūru izglītība ir izglītība, kas sekmē vairāku kultūru pašvērtības apzināšanos, lai paplašinātu redzesloku un veidotu iecietību un izpratni par kopīgo un atšķirīgo dažādu kultūru pasaules uzskatos, vērtībās, pārlicības, ideālos un attieksmēs, kā arī pilnveidotu verbālās un neverbālās saziņas prasmi starp dažādu etnisko grupu un nacionālās izcelsmes cilvēkiem.

(B. Fennimora)

Diskriminācija

Diskriminācija var būt ar netiešu, ja.

Diskriminācija ir nepamatota atzīšana attiecībā kāda aizliegtā pamatā: dzimums, rase, daudzkārša, vecums, invaliditāte, reliģiskā vai politiskā pārliecība, nacionālā vai sociālā izcelsme, mantiskais vai īpašnieka statuss, seksuālā orientācija vai citi apstākļi. Tomēr ne vienmēr, kad vairojama atzīšana attiecībā, ir notikusi diskriminācija, - diskriminācija ir tad, ja atzīšana attiecībā ir nepamatota.

(Latvijas Cilvēktiesību centrs, www.humanrights.org.lv)

Par **diskriminējošu** situāciju var uzskatīt, kad pret kādu individuālu vai grupu ir atzīšana izturēšanās *rases, etniskās, dzimuma piederības* dēļ,

relīģiskās vai politiskās pārliecības dēļ, seksuālās orientācijas vai citu pazīmju dēļ.

Diskriminācija ir nevienlīdzīga izturēšanās, kļūdu tiesību atņemšana vai ierobeģšana, apspiešana.

Netieģa diskriminācija ir ja kļdas – ietami neitrālas pazemes dēļ kļds indivīds var nokļūt neizdevīgā stāvoklī salīdzinājumā ar citiem. Tā u iespējams ar , ka atīrģ attieksme vai izturēšanās ir bijusi pamatota ņ t dģ gadījumā tīnav uzskatāma par diskrimināciju.

JAUTĀJUMI PĀRRUNĀM:

Nosauciet tieģs un netieģs diskriminācijas piemērus! Pamatoģiet savu viedokli! Miniet gadījumus, kad atīrģ attieksme vai izturēšanās ir bijusi pamatota!

Kādi diskriminācijas veidi saskatāmi abos attēlos?

1.

2.

Dialogiskas attiecības

Foto: www.liepajniekiem.lv (23.11.2009)

Dialogiskajām attiecībām raksturīga savstarpēja komunikācija, kad netiek uzspiesta viena patiesība vai viens modelis, bet tiek respektētas dažādu uzskatu, ideju, vērtību un citas atšķirības cilvēku vidū.

Starpkultūru attiecību nozīme Latvijas identitātes veidošanās procesā 21. gadsimtā (p c Dr.paed. Daces Visnolas)

*Iekļaujošas Latvijas identitātes veidošanās pedagogiskie kritēriji
Latvijas daudz kultūru sabiedrībā 21.gadsimtā:*

- Latviešu (un vismaz vienas Latvijas mazkumtautību valodas) komunikatīvā kompetence,
- Zināšanas un prasmes par Latvijas kultūras un vēstures, kā arī Eiropas kultūras kopsakarību, cilvēktiesību un demokrātiskas pilsonības izpratni, mīkultūru saskarsmes un sadarbības prasmes,
- Attieksme: cieņa pret Latvijas kultūras vērtībām un nacionāliem simboliem, iecietība/ tolerance pret Latvijas mazkumtautību kultūras vērtībām, morālie iekaušana.

Imigrācija

Imigrācija ir cilvēku ieceļošana no vienas valsts citā ar mērķi apmesties tajā uz dzīvi. Imigrants ir persona, kas vēlas valstī, kurā ieradīs, apmesties uz pastāvīgu dzīvi.

www.news.lv; Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai,
14.01.2011.

Cilvēku migrācijas cēloņi var būt *personīgi, politiski, ekonomiski, dabas katastrofas* imigrantu izcelsmes valstīs u.c. Galvenokārt imigrācijas pamatā ir imigrantu ekonomiskie apsvērumi, parasti - augstāks darba algas un dzīves līmenis salīdzinājumā ar izcelsmes valsti.

JAUTĀJUMS DISKUSIJAI:

Kā imigrācija, jūsuprāt, ietekmē starpkultūru attiecības?

Komentējiet ekonomistes Raitas Karnītes viedokli, ka Latviju var kļūst tikai imigrācija:

«Nepieciešams, lai uz Latviju brauktu jauni cilvēki, kas ir produktīvi visos līmeņos - gan attiecībā uz iedzīvotāju skaita palielināšanu, gan kā darbaspēks. Iespējams, tās būs jaunas ģimenes, no kurienes šie cilvēki būs - par to neviens nedomā, tādēļ, ka Latvijā neviens neuzdrošinās par to runāt.» www.apollo.lv, 22.02.2011.

Minoritāte

Starpkultūru attiecību kontekstā ar jēdzienu MINORITĀTE saprot tautību, kuras pārstāvji noteiktas teritorijas iedzīvotāju vidū ir mazākumā.

Eiropas Padomes Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību ratifikācija

2005. gada 26. maijā Saeima ratificēja Eiropas Padomes Vispārējo konvenciju par nacionālo minoritāšu aizsardzību. Tā kā konvencijā nav definēts termins šādu nacionālo minoritāšu, Saeima nolikuma, kā šis termins konvencijas izpratnē „nozīmē Latvijas pilsoņus, kuri kultūras, reliģijas vai valodas ziņā atšķiras no latviešiem, paaudzēm ilgi tradicionāli dzīvojuši Latvijā un uzskata sevi par piederīgiem Latvijas valstij un sabiedrībai, vēlas saglabāt un attīstīt savu kultūru, reliģiju vai valodu”.

(Latvijas Republikas Ārlietu ministrija, www.mfa.gov.lv, 04.10.2010).

INFORMĀCIJAI: 2009.gadā nelatvieši veidoja 40,7% Latvijas sabiedrības. Lielākā etniskā minoritāte ir krievi (27,8%), tomēr, pateicoties sovjetizācijas procesam padomju gados, ar citu tautību iedzīvotāji par savu dzimto valodu norādīja krievu valodu, tātad 37,5% Latvijas iedzīvotāju runā krievu valodā.

Latvijā pašreizējās ir pieņemtas lēmumi pamatiedzīvotājiem; ar kultūrpolitiku palīdz atbalstīt biežāku kultūras saglabāšanu, tomēr tas vairāk ir kultūrvēsturisks, ne mūsdienu kultūras jautājums. 2009.gadā aizsaul aizgāja pārdzimis lietis, kurā piedzimis l v u valod runājo īmen un kurā ar pats sav īmen ir runājis –aj valod . Statistikas dati liecina, ka

2009. gadā Latvijā dzīvoja tikai 178 lībieši. Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.-2015.gadam norāda, ka šovalsts pašgādā par Latvijas pamatiedzīvotāju latviešu un līvu (lībiešu) kultūrsavpatības saglabāšanu un uzturēšanu, tomēr, kā rāda statistikas dati, tie ir tikai nedaudz vairāk par pusi no Latvijas sabiedrības.

(Baiba Tjarve, www.teritorija.lv, www.culturelab.com, 13.07.2010)

JAUTĀJUMS DISKUSIJAI:

Kā mazkumtautības Latvijā, jāsuprāt, ietekmē valsts kultūrpolitiku un starpkultūru attiecības?

KOMENTĒJIET ATZINĀS:

- „Nācijas diženums nav mērojams ar tās skaitliskumu, tāpat kā cilvēka dižums nav samērojams ar tā augumu.” (V. Igo)
- „Citu cilvēku cieņa un it īpaši uzmanība pieder pie trūcīgākajiem resursiem šodienas pasaulē.” (T. H. Rihsens)

IZSAKIET VIEDOKLI PAR ATTĒLĀ REDZAMO LATVIJAS ATVEIDI!

www.lookatgame.com

Literatūras un interneta resursu saraksts:

Austruma S., Muiflārja I. Kulturoloģija vidusskolai. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010.

Brīksens T. H. Saknes un pēdas. Identitāte mainīgā laikā. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010.

Brīģle A., Purīns V., Sviestiņa I. Kulturoloģija. Rīga: RaKa, 2009.

Ose L. Starpkultūru dialogs ikdienā un izglītībā. Projekts "Starpkultūru dialoga veicināšana". Projekts īstenots ar Eiropas Savienības un Sorosa fonda "Latvija" finansiālu atbalstu ES P rejas programmas "Sabiedrības integrācijas veicināšana Latvijā" ietvaros.)

Visnola D. Tradicionālās kultūras apguve topošos skolotāju mākslas izglītībā. Promocijas darbs (mākslas) pedagogijā, 2002.

www.culturelab.com

www.humanrights.org.lv

www.teritorija.lv

citi internetā pieejamie materiāli

Kulturoloģija.

Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standarts

I. Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

1. Mācību priekšmeta "Kulturoloģija" mērķis ir sekmēt kultūrizglītotas personības veidošanos, apzinot pasaules kultūras mantojumu, un veicināt kultūru daudzveidības kopainas izpratni, attīstot prasmes iesaistīties Latvijas un pasaules kultūras procesos.
2. Mācību priekšmeta "Kulturoloģija" uzdevumi ir radīt izglītojamajam iespēju:
  - 2.1. veidot izpratni par kultūras jēdziena daudznozīmību, kultūru kā procesu;
  - 2.2. apzināties kultūru kā vērtību sistēmu indivīda un sabiedrības dzīvē;
  - 2.3. attīstīt prasmi analizēt un vērtēt kultūras tradīcijas un to mainību;
  - 2.4. veicināt tolerantu attieksmi pret citām kultūrām, izprotot to atšķirības un mijiedarbību;
  - 2.5. sekmēt savas kultūridentitātes apzināšanos pasaules kultūru kopainā;
  - 2.6. salīdzināt, analizēt un vērtēt kultūras sasniegumus, liecības un informatīvos avotus.

II. Mācību priekšmeta obligātais saturs

3. Mācību satura komponents "Kultūrvide laikā un telpā":
  - 3.1. kultūras jēdziena izpratne;
  - 3.2. kultūra kā sistēma;
  - 3.3. kultūras izpausmes formas;
  - 3.4. kultūras procesi un starpkultūru attiecības.

4. Mācību satura komponents "Indivīds un sabiedrība":

4.1. indivīda un sabiedrības attiecības dažādās kultūrās;

4.2. tradicionālā, masu un elitārā kultūra.

5. Mācību satura komponents "Darbība":

5.1. analītiski vērtējošā darbība, analizējot un vērtējot kultūru informatīvos avotus un kultūras liecības;

5.2. radošā un pētnieciskā darbība.

III. Pamatprasības mācību priekšmeta apguvei

6. Mācību satura komponents "Kultūrvide laikā un telpā":

6.1. izprot kultūras jēdziena daudzveidīgo lietojumu un kultūras veidošanās nosacījumus;

6.2. spēj skaidrot cilvēka vajadzību un attieksmju nozīmi dažādās kultūrās;

6.3. izprot kultūras, civilizācijas un dabas mijattiecības;

6.4. izprot zīmes un simbolus kā kultūras valodu;

6.5. izprot kultūru kā vērtību sistēmu un apzinās tās daudzveidīgo raksturu;

6.6. izprot ideju izpausmes kultūras simbolos, zīmēs un tēlos;

6.7. raksturo katras kultūras sabiedrībā pieņemto ideālu, varoņu un kultūrlikmetu vērtību sistēmu kā attiecīgās kultūras raksturojošu liecību;

6.8. izprot tradīciju lomu kultūrā;

6.9. apzinās kultūras mantojuma nozīmību pasaules un Latvijas kultūras pastāvēšanā;

6.10. spēj raksturot reliģijas, filozofijas, mākslas, zinātnes, izglītības, tehnikas dominanti un nozīmi kultūrā;

6.11. atšķir un skaidro mitoloģisko, reliģisko un filozofisko pasaules redzējumu un

pamatprincipus;

6.12. spēj salīdzināt kultūras laikmetiem raksturīgākos mākslas darbus un raksturot tos kultūrvēsturiskā kontekstā;

6.13. izprot un spēj raksturot Rietumu, Tālo Austrumu, Dienvidaustrumāzijas un islāma kultūrās dominējošo ideju atšķirības un līdzības;

6.14. izprot komunikāciju formu nozīmi un ietekmi uz kultūrām;

6.15. izprot kultūras daudzveidīgās izpausmes formas;

6.16. izprot un spēj raksturot Eiropas kultūras saknes;

6.17. izprot Rietumu un Austrumu kultūru dialogu;

6.18. prot argumentēti paust savu viedokli par kultūras attīstību;

6.19. izprot globalizācijas procesu un tā izpausmes kultūrās;

6.20. zina un izprot multikulturālisma principus;

6.21. izprot Latvijas kultūras saistību ar pasaules kultūru dažādām izpausmes formām;

6.22. apzinās kultūras līdztiesības un līdzvērtības principus;

6.23. apzinās sevi kā kultūras procesu dalībnieku.

7. Mācību satura komponents "Indivīds un sabiedrība":

7.1. izprot indivīda vietu un sociālo lomu kultūrā, dažādu sociālo grupu mijiedarbību;

7.2. prot skaidrot ideoloģijas un varas ietekmi kultūrā;

7.3. spēj pamatot savu vērtību sistēmu un skaidrot tās mainības/nemainības iemeslus;

7.4. zina un vērtē etniskās un nacionālās kultūras pazīmes un atšķirības;

7.5. prot raksturot masu, elitāro un subkultūru, izprot subkultūru lomu mūsdienu sabiedrībā;

7.6. apzinās etniskās un nacionālās kultūridentitātes nozīmi, saskata savas iespējas

nacionālās kultūras kopšanā;

7.7. izprot jaunrades un tradīciju nozīmi Latvijas un citās kultūrās.

8. Mācību satura komponents "Darbība":

8.1. prot salīdzināt, sistematizēt un analizēt kultūras informatīvos avotus un liecības;

8.2. prot lietot nozīmīgākos kultūras jēdzienus;

8.3. spēj izvērtēt dažādus viedokļus par kultūru veidošanos mijiedarbību;

8.4. prot saskatīt kultūru veidošanās un mainības cēloņus, starpkultūru problēmas un to iespējamus risinājumus;

8.5. ir motivēts un atbildīgi iesaistās kultūrvides veidošanas procesos;

8.6. ir tolerants pret dažādām kultūrām un prot veidot pozitīvas attiecības ar dažādu kultūru un reliģiju pārstāvjiem.

9. Izglītojamā attieksmes raksturo šī pielikuma 6.9., 6.22., 6.23., 7.6., 8.5. un 8.6.apakšpunktā minētās prasības.

Izglītības un zinātnes ministre T.Koļe